प्रदेश लोक सेवा आयोग
लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश कृषि सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गतका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह, सहायकस्तर चौथो तह नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमको रुपरेखाः– यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार चरणमा परीक्षा लिइने छः

प्रथम चरणः– लिखित परीक्षा पूर्णाङ्क :– १००
द्वितीय चरणः– अन्तर्वार्ता पूर्णाङ्क :– २०

प्रथम चरण – लिखित परीक्षा योजना(Examination Scheme)

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या x अङ्कभार	समय
सेवा सम्बन्धी	१००	४०	वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice)	५० प्रश्न x २ अङ्क = १००	४५ मिनेट

द्वितीय चरण

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता	२०	मौखिक

द्रष्टव्यः

१. लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुन सक्नेछ ।
२. लिखित परीक्षामा यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

पाठ्यक्रमका एकाइ	**१**	**२**	**३**	**४**
प्रश्न संख्या	१४	१२	१२	१२

३. वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरुको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।

४. यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरु परीक्षाको विज्ञापन हुदाँका वखत (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्क्रममा परेको सम्झन पर्दछ ।

५. प्रथम चरणको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरुलाई मात्र द्वितीय चरणको अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।

६. पाठ्यक्रम लागू मिति :-

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश कृषि सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गतका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह, सहायकस्तर चौथो तह नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पत्र/ विषय :– सेवा सम्वन्धी

१. कृषि, पशुपंक्षी तथा मत्स्य सम्बन्धी विषय

१.१ नेपालको संविधानमा कृषि तथा खाद्यसम्वन्धी व्यवस्था

१.२ निजामती सेवा ऐन, २०४९ तथा नियमावली, २०५० मा कर्मचारीको आचरण, विदा र सजाय सम्वन्धी व्यवस्था

१.३ जलचर संरक्षण ऐन, २०१७

१.४ लुम्बिनी प्रदेशको पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०७६ र दाना पदार्थ ऐन, २०७६

१.५ कृषि/पशुपंक्षी/मत्स्य अनुसन्धानको संरचना तथा भूमिका

१.६ नेपालमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य पालनको संक्षिप्त इतिहास तथा वर्तमान अवस्था

१.७ प्रदेशको चालु आवधिक योजनामा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको उद्देश्य, नीति तथा मत्स्य र पशुपंक्षी क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एंव कार्यान्वयन रणनीति

१.८ नेपालको अर्थतन्त्रमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको महत्व

१.९ प्रदेश र स्थानीय स्तरमा कृषि/पशुपंक्षी/मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यक्रम तर्जुमाका आधारहरु

१.१० पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रममा ऋण, बिमा, उत्पादन सामग्री, औजार तथा उपकरण, बजार तथा मुल्य व्यवस्था

१.११ पशुपंक्षी तथा मत्स्यको दिगो एवं व्यवसायिक उत्पादन

१.१२ कृषि विकासमा कृषि/पशु सेवा प्रसारको महत्व, सीमितता र प्रभावकारीता

१.१३ कृषि/पशुपंक्षी/मत्स्य प्रसारका विभिन्न तरिकाहरु र तिनको तुलनात्मक फाइदा र सीमितता

१.१४ कृषि/पशुपंक्षी/मत्स्य विकासमा समूह पद्धति प्रकृया र कार्यान्वयन तथा अगुवा कृषक एवं हरित स्वयं सेवक छनौटको आधार, भूमिका र परिचालन

१.१५ प्रदेश र स्थानीय तहको पशुपंक्षी/मत्स्य विकासका कार्यक्रमका प्रमुख समस्याहरु

१.१६ कृषि विकासमा ग्रामिण पूर्वाधार सिँचाई, कृषि सडक आदिको महत्व

१.१७ चरन तथा प्रजनन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था

२. भेटेरीनरी

२.१ आन्तरिक परजीवी (Internal Parasite): नाम्ले जुका (Liverfluke), गोलो जुका (Round Worm), फिते जुका (Tape Worm), कक्सिडियोसिस (Coccidiosis), रक्त परिजीवि (Blood protozoan diseases) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम

२.२ वाह्य परजीवी (External Parasite): किर्ना (Tick), जुम्रा (Lice), उपियाँ (Fleas) तथा लुतो (Mange) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम

२.३ प्रमुख ब्याक्टेरियल रोगहरु (Bacterial Diseases) : भ्यागुते रोग (Haemorrhagic Septicaemia), पटके रोग (Anthrax), चरचरे रोग (Black-Quarter), इन्टेरोटोसेमिया (Entertoxemia), थुनेलो (Mastitis), क्षयरोग र जोन्स रोग (Tuberculosis & John's Disease), काफ स्कोर र कोलिव्यासिलोसिस (Calf Scour & Colibacillosis), फाउल टाइफाइड (Fowl typhoid), कुखुराको हैजा (Fowl Cholera), पुल्लोरम (Pullorum), खुर कुहिने रोग (Foot Rot), ब्रुसेलोसिस (Brucellosis) तथा माइकोप्लाज्मोसिस (Mycoplasmosis) का लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम

२.४ प्रमुख भाइरल रोगहरु (Viral Diseases) : गौगोटी (Rinderpest), पि.पि.आर (PPR), एभियन ईन्फ्लुएन्जा (Avian Influenza), एभियन लिम्फोइड ल्युकोसिस (Avian lymphoied leucosis), खोरेत (Foot & Mouth Disease), रेविज (Rabies), स्वाईन फिभर (Swine Fever), कुखुराको विफर (Fowl Pox), गम्बोरो (Gumboro), रानीखेत (Ranikhet) तथा म्यारेक्स रोग (Mareks Disease) का लक्षण, निदान, उपचार तथा रोकथामः

२.५ निम्न प्रजनन सम्बन्धी विकृति : कारण, लक्षण, उपचार तथा रोकथाम

२.५.१ साल नभर्ने (Retention of Placenta)

२.५.२ तुहिने (Abortion)

२.५.३ डिस्टोकिया (Dystokia)

२.५.४ बाँझोपन

२.६ जुनोटिक रोगहरु (Zonotic diseases) : दुधबाट सर्ने रोगहरु र मासुबाट सर्ने रोगहरु

२.७ पशुपंक्षीमा भिटामिन र खनिजको कमि बाट हुने रोगहरु
२.८ गाई भैंसीका मेटाबोलिक (Metabolic) रोगहरु Milk fever, Ketosis र Downers cow syndrome
२.९ ढुसि तथा ढुसि जन्य पर्दाथबाट हुने रोगहरु
२.१० नमुना संकलन तथा संप्रेषण विधि
२.११ आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरु तथा निर्मलीकरणका तरीकाहरु

३. लाइभष्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेन्ट

३.१ गाई भैंसीका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु
- ३.१.१ उन्नत जात :जर्सी, होलिस्टन फ्रिजियन, ब्राउन स्वीस, हरियाना
- ३.१.२ स्थानीय जात :अच्छामी, लुलु, खैला र चौरी
- ३.१.३ उन्नत जात :मुर्रा, निली राभी भैंसी
- ३.१.४ स्थानीय जात :लिमे, पारकोटे र गड्डी

३.२ उन्नत तथा स्थानीय बाख्राका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु
- ३.२.१ जमुनापारी, वोयर, बारबरी, सानन्, च्यॉंग्रा, सिन्हाल, खरी (पहाडी), तराई बाख्रा
- ३.२.२

३.३ उन्नत तथा स्थानीय भेडाका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु
- ३.३.१ उन्नत नश्ल : रामबुलेट, पोलवर्थ, वोर्डरलाइसेयटर, रोमनी, मेरिनो
- ३.३.२ स्थानीय नश्ल : भ्याङ्गलुङ्ग, बरुवाल, कागे, लामपुच्छ्रे

३.४ उन्नत तथा स्थानीय सुंगुरका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु
- ३.४.१ उन्नत जात : ल्याण्डरेस, योर्कशायर, ह्याम्पशायर, ड्युरक
- ३.४.२ स्थानीय जात : च्वाँचे र हुर्राका शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु

३.५ उन्नत जातका कुखुराहरुः न्यू हेम्पशायर, अष्ट्रालोर्प, व्हाईट लेगहर्न, गिरीराज तथा स्थानीय जातको कुखुरा साकिनी र घाँटी खुइलेको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु
३.६ खरायो : ऊन तथा मासुको लागि पालिने खरायोका जातहरु र तिनीहरुको विशेषता
३.७ पशु आनुवांशिक श्रोत संरक्षण, विकास तथा उपयोग
३.८ व्यवसायिक पंक्षीपालन विधि - जात, खोर, दानापानी, खोप व्यवस्थापन
३.९ पशुपंक्षी प्रजननका लागि छनौट तथा प्रजनन् विधि
३.१० भाले खोजेको पोथीको लक्षण तथा प्रजनन् गराउने उपयुक्त समय
३.११ कृत्रिम गर्भाधान विधि, पशु प्रजननको महत्व, कृत्रिम गर्भाधान कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरुको नाम तथा प्रयोग विधि, Estrus Cycle, प्रजननसंग सम्बन्धित गाई भैंसीको शरीरबाट निस्कने हरमोन बारे साधारण जानकारी
३.१२ पौष्टिक तत्वहरुको वर्गीकरणः कार्बोहाइड्रेट, प्रोटिन, चिल्लो पदार्थ, भिटामिन र खनिज पदार्थ
३.१३ पशुपंक्षीहरुको लागि संतुलित दाना तयार गर्ने विधि
३.१४ घाँसपात संरक्षण : घाँस सुकाउने विधि (Hay), सायलेज (Silage) बनाउने विधि र महत्व
३.१५ परालमा युरिया प्रयोग गर्ने विधि र उपयोगिता
३.१६ उन्नत चरन घाँस तथा घाँस खेती तरीका
३.१७ कोसे घाँस (Leguminous): स्टाइलो, बरसिम, कुड्जु, सिराट्रो, सेन्ट्रो, बोडी (Cowpea), व्हाइट क्लोभर, रेडक्लोभर, कोटे, लुसर्न, डेस्मोडियम, केराउ, भेच
३.१८ घाँस :- नेपियर, पारा, सेटारिया, किकियु, राइग्रास, कक्सफुट, जै, मोलाटो, पासपलम, सम्मासेटरिमा
३.१९ डाले घाँस :-इपिल इपिल, वडहर, कोइरालो, टाँकी, काब्रो, पाकरी, किम्बु, दबदबे, पैयू, बकेना, निभारो, भिमसेनपाती, बैंस, भोटेपिपल, बाँस, भटमासे
३.२० प्रचलित तथा उन्नत व्यवस्था अनुसार पशुपंक्षीको गोठ र खोर बनाउन ध्यान दिनुपर्ने आधारहरु (गाई, भैंसी, बाख्रा, भेडा, सुंगुर, कुखुरा, खरायो)
३.२१ विभिन्न पशुपंक्षीको भाले, माउ तथा बच्चाको स्याहार सुसार तथा आहाराको व्यवस्था
३.२२ पशुपंक्षीको गोठ, खोर सफासुग्घर राख्ने र जैविक सुरक्षा (Bio-security) विधि
३.२३ दुग्ध प्रशोधन गर्ने विधि
३.२४ क्रिम, बटर, चिज, कुरौनी, घीउ, आइसक्रिम, दही, छुर्पी, पनीर बनाउने विधि

प्रदेश लोक सेवा आयोग

प्रदेश लोक सेवा आयोग
लुम्बिनी प्रदेश
प्रदेश कृषि सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गतका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह, सहायकस्तर चौथो तह नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

४. फिसरिज

४.१ माछाको परिभाषा, बाहिरी स्वरुप, विभिन्न अंग र ती अंगका कार्यहरु
४.२ नेपालमा पालिएका स्वदेशी र विदेशी माछाहरु र तिनका आहारविहार बारे साधारण ज्ञान
४.३ मत्स्य पालन पद्धती : पोखरी मत्स्य पालन (Pond fish culture), पिंजडामा मत्स्य पालन (Cage fish culture) तथा रेसवेमा मत्स्य पालन (Raceway culture)
४.४ मत्स्य पालनका तरिका (माछाको जातको आधारमा)
४.४.१ एक जातीय मत्स्य पालन (Monoculture)
४.४.२ बहुजातीय मत्स्य पालन (Polyculture)
४.५ मत्स्य पालनका तरिका (सधनताको आधारमा)
४.५.१ सामान्य मत्स्य पालन (Extensive culture)
४.५.२ अर्ध सघन मत्स्य पालन (Semi-intensive culture)
४.५.३ सघन मत्स्य पालन (Intensive culture)
४.६ एकीकृत मत्स्य पालन (Integrated fish culture) तथा व्यवस्थापन
४.६.१ धानखेतमा मत्स्य पालन (Rice - fish culture)
४.६.२ पशुपालन र मत्स्य पालन (Livestock and fish culture)
४.६.३ फलफूल, तरकारी खेती र मत्स्य पालन (Horticulture and fish culture)
४.७ गाउँघरमा रहेका पुरानो पोखरीहरुमा माछा पालन तथा ब्यवस्थापन
४.८ माछा पालनको लागी पोखरीको निर्माण गर्न उपयुक्त स्थलको छनौटका आधारहरु
४.९ मत्स्य पालनको लागि उपयुक्त पानी तथा माटोको गुणस्तर बारे साधारण ज्ञान
४.१० मत्स्य पालनको लागि नयाँ पोखरी निर्माण गर्ने तरिका र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरुबारे साधारण ज्ञान
४.११ माउ माछा पोखरी व्यवस्थापन
४.१२ भाले र पोथी माउ पहिचान गर्ने तरिका तथा माउ माछाको व्यवस्थापन
४.१३ माछाको प्रजनन् विधिः प्राकृतिक, अर्ध-कृत्रिम तथा कृत्रिम प्रजननको तयारी तथा व्यवस्थापन तरिकाहरु
४.१४ मत्स्य बिज उत्पादन (Fish seed production) : भुसुना भुराको उत्पादन (Hatchling production), सानो भुरा हुर्काउने तरिका (Fry rearing) र ठूलो भुरा हुर्काउने तरिका (Fingerling rearing)
४.१५ माछा भुरा ढुवानी गर्ने विधि
४.१५.१ ढुवानी गरिने माछा भुरामा हुनुपर्ने गुणहरु
४.१५.२ माछा भुरा ढुवानीको लागि कण्डिसनिङ्ग (Conditioning) र त्यसका फाईदाहरु
४.१५.३ भुरा ढुवानी गरिने पानीको गुणस्तर
४.१५.४ माछा भुरा प्याकेजिङ्ग गर्ने तरिका
४.१६ खाने माछा उत्पादन व्यवस्थापन :
४.१६.१ पोखरीको तयारीः चून, मलखादको प्रयोग बारे जानकारी ।
४.१६.२ माछा भुरा स्टकिङ्ग (Stocking), संख्या निर्धारण र विभिन्न जातका माछा भुराको स्टकिङ अनुपात सम्बन्धी जानकारी
४.१७ माछा उत्पादनको लागि आवश्यक आहाराहरुको पौष्टिक तत्व बारे साधारण ज्ञान र त्यसको व्यवस्थापन
४.१८ माछाको वृद्धि जाँच (Growth check-up) तथा दैनिक हेरचाह
४.१९ माछाको प्रतिपक्षी जीवहरु (Predators), हानिकारक किराहरु एवं पानीमा उम्रने विभिन्न झारपातहरु (Aquatic weeds) र तिनीहरुको नियन्त्रण बारे ज्ञान
४.२० माछामा लाग्ने परजीवीजन्य रोगहरु, रोगका कारण, पहिचान र औषधोपचारका तरिकाहरु
४.२१ माछा उत्पादनको मूल्यांकन गर्ने तरिका र माछाको बजार व्यवस्थापनका तरिकाहरु
४.२२ माछा मार्ने तथा समात्ने मुख्य उपकरणहरु र तरिका
४.२३ मत्स्य विष तथा त्यसको प्रयोग गर्ने तरिका बारे ज्ञान
४.२४ प्राकृतिक जलाशयमा मत्स्य पालन :
४.२४.१ ताल तथा रिजरभ्वायरहरुमा मत्स्य पालन प्रविधि
४.२४.२ इन्क्लोजर (Enclosure) मा मत्स्य पालन ।
४.२५ ४.२५ माछा उत्पादनोपरान्त संरक्षण प्रविधिहरु (post-harvest technologies) बारे जानकारी

****